

Nr 83.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1924, kl. 5.30 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statistiska centralbyrån och dess verksamhet under budgetåret 1924—1925 m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I den till riksdagen den 2 januari 1924 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1924—1925 hade Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln (punkterna 9, 10 och 11) föreslagit riksdagen att i avvidan på särskild proposition i ämnet i riksstaten beräkna dels ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån till 269,400 kronor,

dels till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet ett extra anslag av 16,000 kronor,

dels ock till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning ett extra reservationsanslag av 87,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 169, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp, 269,400 kronor,

dels ock för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa ej mindre till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 16,000 kronor,

än även till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

För innevarande budgetår har riksdagen beviljat till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet ett extra anslag å samma belopp som det nu äskade samt till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning ett extra reservationsanslag, likaledes av enahanda storlek som det nu föreslagna.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr A. Törnkvist i Karlskrona m. fl. väckt motion, nr 430, vari hemställts,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 169, måtte besluta att

dels i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp 269,400 kronor;

dels ock för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa ej mindre till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 38,000 kronor,

än även till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.

Till stöd för sitt förslag hava motionärerna anfört följande:

»Statistiska centralbyrån hemställde i skrivelse den 1 september 1923 till finansdepartementet om äskande hos riksdagen av ett anslag av 28,500 kronor på extra stat för budgetåret 1924—1925 för personal vid statistiken över riksdagsmannavalen 1924. Sedan nämnda hemställan gjorts, anmodades byrån av chefen för finansdepartementet att avgiva förslag till omläggning av statistiken ifråga, i syfte att nedbringa kostnaderna för densamma. Sådant förslag överlämnades sedermera av byrån, innefattande dels att ur nämnda statistik kunde uteslutas uppgifterna om yrkesfördelning hos de röstberättigade och de i valet till riksdagens andra kammare deltagande och dels att röstlängdernas insändande till byrån icke krävdes och sålunda grunda statistiken uteslutande på av respektive länsstyrelser insända uppgifter ävensom valprotokollen. Till de i denna senare skrivelse från byrån uppskisserade tankarna har departementschefen anslutit sig. Kostnaden för en sålunda förklarad statistik över riksdagsmannavalen skulle, enligt statistiska centralbyråns beräkning, stanna vid högst 6,000 kronor, vilken summa ingår i departementschefens äskande 'till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet'.

I sin den första september 1923 till vederbörande departement gjorda framställning erinrade statistiska centralbyrån om ett yttrande rörande statistiken över riksdagsmannavalen, som gjorts av statistikssakkunniga i dess betänkande, vari det heter härom (yttrande återgivet i prop. 169, sid. 12):

'Då sakkunniga icke ha för avsikt att föreslå några inskränkningar i denna synnerligen viktiga statistik eller i dess utgivande, må redogörelse för innehållet och omfattningen inskränkas till påpekandet, att berättelsen vid sidan av sitt politisk-statistiska innehåll även är av mera allmänt statistiskt intresse. Sålunda innehåller berättelsen en statistik över yrken, grundad på röstlängdernas uppgifter — — — vilken statistik från vissa viktiga synpunkter kompletterar den ur folkräkningarna erhållna allmänna yrkesstatistiken.'

För egen del förklarar centralbyrån sig icke ha anledning ifrågasätta någon inskränkning i den hittillsvarande omfattningen av statistiken över riksdagsmannavalen.

Då, som i propositionen erinras om, alltsedan författningsreformen 1918 genomfördes, riksdagen anslagit medel för här omtalade valstatistik, synes det oss vara mindre lämpligt att nu ens tillfälligtvis inskränka densamma på sätt i propositionen förutsattes. De besparingar för statskassan, ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära, torde bliva så begränsade, att fördelarna därav icke torde kunna uppväga de bestämda olägenheter, som skulle uppstå genom att valstatistiken presenteras i ett alltför bristfälligt och summariskt skick. Ett godkännande av Kungl. Maj:ts förslag skulle, som också i propositionen papekas, leda till ökat arbete med ifrågavarande uppgifter

inom länsstyrelserna, som naturligt kommer att kräva ökade utgifter till arbetspersonalen. Huruvida arbetet med den nu förutsatta inskränkta valstatistikens ordnande, uppdelat på statistiska centralbyrån och länsstyrelserna, blir för statsverket billigare än om nämnda statistik i den omfattning, som hittills skett, utföres ensamt inom statistiska centralbyrån, torde icke vara klarlagt därigenom att anslaget till sin storlek förändras i budgeten. Vi hålla därtill före, att det knappast är lämpligt att pålägga länsstyrelserna denna nya arbetsuppgift.

Det är måhända mindre lämpligt att till de skäl, som redan anförts mot ett godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt, anföra ett politiskt sådant, men vi tillåta oss likväl detta. Den del av valstatistiken, som genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag åtminstone för tillfället skulle utmönstras, är uppgifterna om yrkesfördelningen bland de i andra-kammarvalen deltagande av de röstberättigade. Så vitt vi förstå, äro dessa statistiska uppgifter av den natur, att de alldeles förlora sitt värde, därest de icke bliva tillgängliga efter varje val. Denna del av valstatistiken belyser nämligen vad vi skulle vilja kalla den politiska rörligheten från val till val bland väljarna. Den pekar ut från val till val väljarnas svaga punkter och ger sålunda en god vägledning åt partierna i deras valarbete. Enligt vår mening borde intet parti ha något att invända mot att en sådan vägledning möjliggöres genom ett fortsatt bibehållande av yrkesfördelningen inom valstatistiken.

Enligt vår mening bör alltså valstatistiken uppgöras så, som i statistiska centralbyråns skrivelse den 1 september 1923 förutsattes, och medel för ändamålet av riksdagen beviljas.»

Kungl. Maj:ts förslag i vad detsamma avser upptagande av ordinarie anslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp har icke givit utskottet anledning till erinran och har utskottet likaledes ansett sig böra tillstyrka anvisandet av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning, 87,000 kronor, eller sålunda samma belopp, som anvisats såväl för år 1922 som för innevarande budgetår.

Vad däremot extra anslaget till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet angår, från vilket anslag enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle bestridas kostnaderna för, bland annat, personal vid statistiken över riksdagsmannavalen 1924, har utskottet funnit sig icke kunna ansluta sig till förslaget härutinnan. Vad nämnda statistik angår, hade, såsom propositionen utvisar och i ovanberörda motion erinrats, statistiska centralbyrån i skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 september 1923 hemställt, att för upprättande av densamma i den omfattning, som hittills ägt rum med dylik statistik, ett anslag å 28,500 kronor måtte äskas hos riksdagen. Sedan emellertid departementschefen anmodat statistiska centralbyrån att avgiva förslag till omläggning och förenkling av statistiken ifråga i syfte att nedbringa kostnaderna för densamma, har centralbyrån i skrivelse den 7 november 1923 avgivit sådant förslag, därvid centralbyrån anført, att den inskränkning i valstatistiken, som syntes ligga närmast till hands, vore uteslutande av uppgifterna om yrkesfördelning hos de röstberättigade och de i valet till riksdagens andra kammare deltagande. Under förutsättning att yrkesuppgifterna icke bearbetades men att likväl röstlängderna såsom vid föregående tillfällen inford-

*Utskottets
yttrande.*

rades, skulle emellertid kostnaderna fortfarande bliva ganska avsevärda. På grund härav hade det synts statistiska centralbyrån böra tagas under övervägande, huruvida det icke vore skäl att taga steget fullt ut och för denna gång icke kräva röstlängdernas insändande utan grunda statistiken uteslutande på av respektive länsstyrelser insända uppgifter ävensom valprotokollen. Till sistberörda av statistiska centralbyrån framlagda alternativ har departementschefen anslutit sig. I likhet med motionärerna, kan utskottet icke dela denna departementschefens mening utan har utskottet, på sätt statistiska centralbyrån i sin förstberörda skrivelse anfört och av motionärerna framhållits, ansett någon inskränkning i statistiken ifråga icke böra äga rum. Med hänsyn till det värde, denna statistik ur flera synpunkter måste anses äga och den ringa kostnadsbesparing för statsverket en begränsning av statistiken skulle medföra, har utskottet sålunda i denna del ansett sig böra biträda motionärernas förslag. Mot förslaget om att anslaget förändras till reservationsanslag har utskottet ej haft något att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till ovanberörda motion, II: 430,

I) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp, 269,400 kronor; samt

II) för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa

a) till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 38,000 kronor; och

b) till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.

Stockholm den 13 maj 1924.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvornzelius, A. C. Lindblad, C. J. G. Swartz, O. U. B. Olsson, C. P. V. Nilsson i Gränebo, J. Nilsson i Malmö. O. Bergqvist, J. G. Walles, E. A. Hallin, J. Jeansson och I. Bergman i Tännäs;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, K. V. Rydén, A. Wiklund, S. Bengtsson i Norup, C. R. Jansson i Falun, L. J. Carlsson-Frosterud, O. Olsson i Kullenbergstorp, J. Jönsson i Revinge, J. D. Norman, A. Å. Törnkvist i Karlskrona, A. E. Ljungberg och S. Persson i Fritorp.

Reservation

av herrar E. A. Hallin, J. Jeansson, I. Bergman i Tännäs och O. Olsson i Kullenbergstorp, som ansett utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»De särskilda förslag, Kungl. Maj:t i ifrågavarande proposition förelagt riksdagen, har utskottet ansett sig böra biträda och får utskottet alltså tillstyrka anvisandet av de av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppen.

Vad särskilt beträffar frågan om anordnandet av statistiken över riksdagsmannavalen, delar utskottet departementschefens uppfattning därom, att densamma bör omläggas och förenklas. Det av statistiska centralbyrån uppgjorda och i propositionen förordade förslaget i detta hänseende har ock synts utskottet vara av beskaffenhet att kunna godtagas och anser utskottet sålunda, i likhet med departementschefen, att de upplysningar, som genom denna omläggning och förenkling ej komma att stå till buds, icke kunna vara av den vikt, att de uppväga den avsevärt ökade kostnad, som ett bibehållande av statistiken i dess nuvarande omfattning medför. Med hänsyn härtill och i betraktande av de begränsningar i anslag, som på grund av den statsfinansiella situationen måst å skilda områden vidtagas, kan utskottet alltså icke biträda motionärernas yrkande.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å ovanberörda motion II: 430, i vad densamma skiljer sig från propositionen,

I) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp, 269,400 kronor, samt

II) för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa

a) till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 16,000 kronor, och

b) till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.»